

MEMO – КОДЕКС НА ОДНЕСУВАЊЕ

Содржина

Содржина	2
1. Преамбула	3
2. Правна класификација	3
3. Дефиниции.....	3
4. Забрана за манипулација на пазарот	5
4.1 Принципи.....	5
4.2 <i>Забрана за секаков вид однесување кое доведува до лажни и погрешни информации</i> 6	
4.3 <i>Забрана за незаконско договарање или здружување</i>	6
4.4 <i>Забрана за секаков вид однесување за позиционирање на цените</i>	6
4.5 <i>Алтернативни постапки</i>	7
4.6 <i>Забрана за инсајдерски тргување</i>	7
4.7 <i>Принципи</i>	8
5. Барања за организација на учесниците на пазарот	8
5.1 <i>Организација на учесниците на пазарот</i>	8
5.2 <i>Обработка на налози</i>	9
5.3 <i>Задолжителни практики против измама со ДДВ и перење пари</i>	9
6. Информации за упатства и казни.....	10

1. Преамбула

Член 1

- (1) Согласно Правилата за работење на организираниот пазар на електрична енергија, овој кодекс на однесување важи за ООПЕЕ и за учесниците на организираниот пазар на електрична енергија.
- (2) Согласно транспонираната Регулатива бр. 1227/2011 за интегритет и транспарентност на пазарот на енергија на големо (REMIT) во Законот за енергетика, со овој Кодекс на однесување се утврдуваат правила со кои се забрануваат практики на злоупотреба кои влијаат на пазарите на енергија на големо.
- (3) Овој Кодекс на однесување има за цел да спречи и открие несоодветно однесување на учесниците на пазарот со цел пазарот да функционира на правичен и транспарентен начин.
- (4) Овој Кодекс на однесување има за цел да ја зголеми довербата во пазарот, неговите механизми на одредување на цените и референтниот карактер на постигнатите цени.

2. Правна класификација

Член 2

- (1) Овој Кодекс на однесување е дел од Правилата за работа на организираниот пазар на електрична енергија.
- (2) Овој Кодекс на однесување не ги ослободува учесниците на пазарот од нивната обврска да постапуваат во сообразност со другите документи, кои се составен дел на правилата за работење на организираниот пазар.

3. Дефиниции

Член 3

- (1) За целите на овој Кодекс на однесување ќе важат следните дефиниции:

а) „внатрешна информација“ е прецизна информација што не е јавно објавена и е директно или индиректно поврзана со еден или повеќе енергетски производи на пазарите на големо и која, ако се објави, би влијаела врз цените на тие енергетски производи, при што за целите на оваа дефиниција информација претставува:

- 1) информација што треба да биде објавена во согласност со закон и со прописите и другите акти донесени или одобрени согласно закон или

- 2) информација поврзана со капацитетите и користење на објектите за производство, складирање, потрошувачка или пренос на електрична енергија или природен гас, вклучувајќи ги планираната или непланираната достапност на овие објекти или
 - 3) информација што мора да биде јавно достапна во согласност со обврските утврдени во овој закон и со прописите и другите акти донесени или одобрени согласно со овој закон, договорите или вообичаените практики на соодветниот пазар на енергија на големо, ако можат да имаат значително влијание врз цените на енергетските производи на пазарот на големо, или
 - 4) други информации што учесниците на пазарот би ги користеле како основа за одлуки за тргување и давање налог за тргување со енергетски производи на пазарите на големо;
- б) Манипулација на пазарот значи склучување трансакции или издавање налози за тргување:
- 1) вршење на каква било трансакција или давање на каков било налог за тргување со енергетски производи на пазарот на големо, со кои:
 - се дава или е веројатно дека ќе се дадат лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цената на енергетските производи на пазарот на големо,
 - со помош на едно лице или во соработка на повеќе лица се обезбедува или се прави обид да се обезбеди вештачко поставување на цената на еден или на повеќе енергетски производи на пазарот на големо, освен ако лицето кое ја спровело трансакцијата или го издало налогот за тргување докаже дека има легитимни причини за тоа и дека трансакцијата или налогот за тргување е во согласност со прифатените практики на соодветниот пазар на енергетски производи на големо или
 - се користи или се обидува да се користи фиктивно средство или кој било друг облик на измама или измислица кој дава, или е веројатно дека ќе даде лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо или
 - 2) ширење информации преку медиуми, интернет или на кој било друг начин, кои даваат, или е веројатно дека ќе дадат лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо, вклучително и ширење гласини или лажни или погрешно наведувачки вести ако лицето кое ги шири знаело или требало да знае дека информациите се лажни или погрешно наведувачки.

в) Обид за манипулација на пазарот значи склучување трансакции, издавање налози за тргување или преземање други активности во врска со договорни трансакции со намера:

- 1) вршење каква било трансакција, давање каков било налог за тргување или преземање на каква било друга мерка, која се однесува на одреден енергетски производ на пазарот на големо, со намера за:
 - давање лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или цената на енергетските производи на пазарот на големо;
 - вештачко поставување на цената на еден или повеќе енергетски производи на пазарот на големо, освен ако лицето кое ја спровело трансакцијата или го издало налогот за тргување докаже дека има легитимни причини за тоа и дека трансакцијата или налогот за тргување е во согласност со прифатените практики на соодветниот пазар на енергетски производи на големо, или
 - користење фиктивно средство или кој било друг облик на измама или измислица, кој дава или е веројатно дека ќе даде лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо или
- 2) ширење информации преку медиуми, интернет или на кој било друг начин, со намера давање лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо.

4. Забрана за манипулација на пазарот

4.1 Принципи

Член 4

- (1) Се забранува секако вклучување или обид за вклучување во манипулација на пазарот во врска со Договорни трансакции.
- (2) Забраната вклучува, без ограничување:
 - а) секаков вид на однесување кое доведува до лажни или погрешни информации,
 - б) секаков вид на незаконско договарање или здружување на учесниците на организираниот пазар меѓу себе или со трети лица,
 - в) секаков вид на однесување за позиционирање на цените.

- (3) Учесникот на пазарот се обврзува на правичност во однос на организираниот пазар на електрична енергија и другите учесници на пазарот преку склучување само на трансакции на организираниот пазар на електрична енергија кои се во согласност со вообичаените трговски практики и принципите на професионални трговци на пазарот.
- (4) Сите налози доставени на организираниот пазар на електрична енергија треба да имаат соодветна економска оправданост. ООПЕЕ има право да побара доказ за оправданоста барајќи објаснувања од учесникот на пазарот.

4.2 Забрана за секаков вид однесување кое доведува до лажни и погрешни информации

Член 5

- (1) На учесниците на пазарот особено им се забранува:
 - а) внесување налози без соодветна економска оправданост,
 - б) внесување на налози без намера за нивно извршување,
 - в) давање лажни или погрешни сигнали за понудата, побарувачката или цената на Договорни трансакции,
 - г) користење фиктивно средство или друга форма на измама или постапување со кое се даваат или е веројатно дека ќе се дадат лажни или погрешни сигнали во врска со понудата, побарувачката или цената на Договорни трансакции,
 - д) ширење лажни или погрешни информации за пазарот преку медиуми, вклучувајќи го и интернетот, или преку други средства.

4.3 Забрана за незаконско договарање или здружување

Член 6

- (1) На учесниците на пазарот особено им се забранува да склучуваат договори:
 - а) за продажба или купување енергија на големо со Договорни трансакции, во кои нема промена во интересите на крајниот корисник или во пазарниот ризик или
 - б) во кои преносот на интересот на крајниот корисник или пазарниот ризик е само помеѓу страните кои дејствуваат здружено или во таен договор.

4.4 Забрана за секаков вид однесување за позиционирање на цените

Член 7

(1) На учесниците на пазарот особено им се забранува:

а) одржување на цената на една или повеќе Договорни трансакции на вештачко ниво, освен ако лицето кое ја склучило трансакцијата или го издало налогот за тргување утврди дека неговите причини да го стори тоа се легитимни и дека трансакцијата или налогот е во согласност со прифатените пазарни,

б) вештачки да предизвикуваат цените да бидат на ниво кое не е оправдано од пазарните движења за понуда и побарувачка, вклучувајќи ја фактичката достапност на производствениот или преносниот капацитет на побарувачката.

(2) Учесниците на пазарот се овластени да склучуваат вкрстени трансакции, ако за тоа постои реална економска оправданост и/или нема за цел да влијае на цените на организираниот пазар.

4.5 Алтернативни постапки

Член 8

(1) Ако се примени алтернативна постапка за утврдување на цените и количините на истргувана електрична енергија, сите учесници во тие постапки, во кои е утврдена објективната пазарна вредност, се должни да ја достават својата процена без вклучен личен интерес и според нивното најдобро знаење и уверување.

4.6 Забрана за инсајдерски тргување

Член 9

(1) На учесниците на пазарот или нивните овластени застапници кои поседуваат внатрешни информации во врска со договорни трансакции, им се забранува:

а) да ги користат внатрешните информации при купување или продажба или обид за купување или продажба, за своја сметка или за сметка на трета страна, директно или индиректно, на енергетски производи на пазарот на големо на кои се однесуваат тие информации;

б) да ги обелоденуваат внатрешните информации на кое било друго лице, освен ако таквото обелоденување се врши во текот на вообичаеното вршење на нивната дејност, професија или должност и

в) да му препорачуваат или да наведуваат друго лице, врз основа на внатрешните информации, да купи или да продаде енергетски производ на пазарот на големо на кој се однесува таа информација.

(2) Учесниците на пазарот се должни да ги објавуваат внатрешните информации согласно законската и подзаконската регулатива.

4.7 Принципи

Член 10

- (1) Ако некој учесник на пазарот дава изјави за јавноста во врска со неговото учество на организираниот пазар на електрична енергија, тогаш има обврска да обезбеди дека дадените изјави се вистинити.
- (2) Учесникот на пазарот е должен да се воздржи од нарушување на угледот на организираниот пазар на електрична енергија и на компаниите кои работат на организираниот пазар на електрична енергија преку свесно давање лажни изјави.

5. Барања за организација на учесниците на пазарот

5.1 Организација на учесниците на пазарот

Член 11

- (1) Учесникот на пазарот е должен да го организира своето деловно работење на таков начин што ќе ги исполнува сите законски и регулаторни барања за тргување со енергија, особено за тргување на организираниот пазар и порамнување на договорните трансакции.
- (2) Организацијата на учесникот на пазарот од ставот (1), имајќи ги предвид сопствените околности и обемот на деловните активности, го вклучува особено следното:
 - а) учесникот на пазарот има внатрешно воспоставена организациона структура,
 - б) обемот на должностите на вработените е јасно дефиниран,
 - в) активностите на тргување ефикасно интерно се следат,
 - г) применува ефикасно управување со ризиците преку правила и контролни механизми за основните ризици од тргување со електрична енергија и
 - д) има обврска да го извести ООПЕЕ во случај на промена на информациите кои се однесуваат на неговата компанија.
- (3) Учесникот на пазарот е должен да обезбеди дека неговите овластени застапници се доволно квалификувани и се обврзани да го почитуваат овие Правила, вклучувајќи го и Кодексот на однесување.
- (4) Одредбите од овој член се однесуваат на учесниците во тргување и трговците кои директно или индиректно извршуваат налози за своите клиенти на организираниот пазар на електрична енергија.

- (5) Учесниците на пазарот се должни да ги третираат своите клиенти со потребниот степен на професионализам и правичност и соодветно да ги решаваат конфликтите со интересите на клиентот.
- (6) Учесниците на пазарот се особено должни:
- а) да ги обезбедуваат своите услуги во врска со тргувањето на организираниот пазар на електрична енергија со потребното стручно знаење, грижа и совесност во секое време,
 - б) да се трудат да избегнуваат конфликт на интереси и јасно да им ги објаснат на клиентите можните конфликти на интереси пред извршувањето на трансакциите за клиентите.
- (7) Сите информации кои учесниците на пазарот ги обезбедуваат за своите клиенти, мора да бидат искрени, целосни и да не доведуваат до заблуда.
- (8) Секое доставување на налози во име на клиентот треба да биде во интерес на клиентот и да го има истиот резултат како поединечниот налог да бил директно доставен на организираниот пазар за електрична енергија за извршување.

5.2 Обработка на налози

Член 12

- (1) При доставување на налозите на клиентите, учесникот на пазарот треба да преземе мерки на претпазливост со цел:
- а) налозите на клиентот веднаш да се извршат на организираниот пазар, без фаворизирање на други налози на клиенти и на сопствените интереси во тргувањето
 - б) споредливите налози на клиентите да се извршуваат или проследуваат во согласност со редоследот по кој се примени
 - в) да се зачуваат интересите на сите вклучени клиенти при комбинирањето на налозите на клиентите и
 - г) да се спречи секоја злоупотреба на информации во врска со налозите на клиентот кои сè уште не се извршени.

5.3 Задолжителни практики против измама со ДДВ и перење пари

Член 13

- (1) Учесниците на пазарот се одговорни за своите клиенти пред операторот на организираниот пазар на електрична енергија.

- (2) Учесниците на пазарот, кои купуваат и продаваат во сопствено име за сметка на трето лице (трансакции за клиенти) треба да избегнуваат склучување сомнителни договорни односи и да вложат максимални напори за да спречат да бидат дел од синџири на трансакции кои вклучуваат измами со ДДВ и перење пари.
- (3) Ако учесникот на пазарот детектира сомнително однесување, истиот е должен веднаш да ги извести соодветните надлежни органи и тимот за надзор на пазарот на ООПЕЕ.

6. Информации за упатства и казни

Член 14

- (1) Учесниците на пазарот и овластените застапници, кои тргуваат на организираниот пазар на електрична енергија, се должни да ги следат упатствата и правилата на релевантните надзорни органи и на ООПЕЕ, а особено на тимот за надзор на пазарот на ООПЕЕ.
- (2) Ако учесниците на пазарот или овластените застапници, кои тргуваат на организираниот пазар на електрична енергија, извршат повреда на постојните одредби или не ги почитуваат упатствата на тимот за надзор на пазарот, тие може привремено да бидат суспендирани од тргување на организираниот пазар на електрична енергија во целост или само за одредени пазарни сегменти на ООПЕЕ во согласност со подеталните одредби содржани во Правилата за организиран пазар на електрична енергија.
- (3) Тимот за надзор на пазарот има право од секој учесник на пазарот да побара да достави информации и документи и да спроведе истраги, доколку тоа е потребно за извршување на неговите задачи согласно Правилата за организиран пазар на електрична енергија. Тимот за надзор на пазарот особено има право во секое време да побара информации во врска со вистинските сопственици на деловното работење на учесникот на пазарот.
- (4) Доколку учесникот на пазарот и неговите овластени застапници, кои тргуваат на организираниот пазар на електрична енергија, ги прекршат постојните правила, не ги почитуваат упатствата на ООПЕЕ или барањето за доставување информации од Тимот за надзор на пазарот или релевантниот надзорен орган, ООПЕЕ може да ги исклучи од тргувањето на организираниот пазар во целост или за одредени пазарни сегменти.
- (5) Прекршоците кои може да доведат до суспензија на тргувањето, не исклучуваат поведување прекршочни постапки од други надлежни органи согласно постојната законска и подзаконска регулатива.